

IMPLEMENTÁCIA AKTIVAČNÝCH PRÁČ NA SLOVENSKU HODNOTENIE A ODPORÚČANIA PRE VEREJNÚ POLITIKU

Zhrnutie záverečnej správy¹

*Lucia Mýtna Kureková
Andrej Salner
Michaela Farenzenová²*

December 2013

¹Tento dokument je slovenský preklad úvodnej časti anglickej verzie štúdie „Implementation of Activation Works in Slovakia - Evaluation and Recommendations for Policy Change. Final Report“, ktorá detailne rozpracúva jednotlivé zistenia a odporúčania.

² Kontakty: kurekova@governance.sk, salner@governance.sk, farenzenova@governance.sk.

IMPLEMENTÁCIA AKTIVAČNÝCH PRÁČ NA SLOVENSKU -
HODNOTENIE A ODPORÚČANIA PRE VEREJNÚ POLITIKU
Zhrnutie záverečnej správy

Lucia Mýtna Kureková, Andrej Salner and Michaela Farenzenová
Slovak Governance Institute, Bratislava

*Pripravené s finančnou podporou programu Maximálne čerpanie európskych fondov
pre Rómov Nadácií otvorenej spoločnosti v rámci schémy*

*„Hodnotenie dopadu mainstreamových programov zamestnanosti
inancovaných Európskou úniou na inklúziu Rómov“*

Bratislava, December 2013
© Slovak Governance Institute

Táto správa hodnotí implementáciu aktivačných prác³ – kľúčového nástroja aktívnej politiky trhu práce používaného na Slovensku. Správa sa sústreďuje najmä na hodnotenie dopadu aktivačných prác na Rómov, ktorí čelia sociálnemu vylúčeniu. Výskum bol uskutočnený s ambíciou poslávať, okrem iného, ako zdroj informácií tvorcom politik pri príprave stratégií a plánovaní ďalšieho programového obdobia štrukturálnych fondov Európskej únie. Zistenia sú založené na terénnom výskume v 11 lokalitách⁴ (jar a leto 2013), a taktiež vychádzajú zo štatistickej analýzy údajov Výberového zisťovania pracovnej sily na Slovensku (VZPS).

Aktivačné práce boli na Slovensku zavedené v roku 2004 ako súčasť reformy sociálneho systému, pričom nahradili predchádzajúce opatrenie - tzv. verejno-prospešné práce. Počas takmer desaťročnej implementácie sa aktivačné práce stali dôležitou súčasťou aktívnej politiky trhu práce na Slovensku. Na základe údajov Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (UPSVAR) vieme, že v roku 2012 bolo zo štátneho rozpočtu vyplatených 753 853 aktivačných príspevkov v celkovej výške 47,54 milióna eur. Na vykrytie nákladov za nástroje a koordinátorov bolo z Európskeho sociálneho fondu (ESF) v roku 2012 vyplatených ďalších 3,5 milióna euro. Celkovo bolo v roku 2013 vyplácaných v priemere 55 000 aktivačných príspevkoch mesačne, čo robí z aktivačných prác nástroj aktívnej politiky trhu práce s najvyšším počtom účastníkov (Graf 1).

Jedným z hlavných zistení výskumu je, že aktivačné práce sú silno ukotvené v miestnych ekonomikách. Zvyšujú príjem jednotlivcov a poskytujú bezplatnú pracovnú silu miestnym samosprávam, zároveň však nie sú veľmi efektívne pri zvyšovaní šancí účastníkov nájsť si dlhodobú prácu. Dôležité je ale uvedomiť si, že opatrenie má širšie dopady (pozitívne aj negatívne) na samotných účastníkov, na ostatné zúčastnené strany aj ďalších aktérov.

Aktivačné práce plnia dôležitú úlohu v oblasti sociálnej politiky, ktorá presahuje ciele v oblasti zvyšovania zamestnanosti. Slúžia ako nástroj sociálnej politiky pre ľudí žijúcich v chudobe, s nízkym vzdelaním a inými charakteristikami sociálneho vylúčenia. Práve Rómovia sú v tejto skupine najviac zastúpení. Tieto skutočnosti je nevyhnutné zohľadniť pri hodnotení aktivačných prác a pri zmenách nastavenie tohto nástroja.

Základné charakteristiky nástroja

Základným cieľom aktivačných prác zadaných v legislatíve je udržanie pracovných návykov dlhodobo nezamestnaných. Aktivačné práce sú implementované na základe dvoch právnych predpisov:

Zákon č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov, ktorý ustanovuje podmienky účasti na aktivačných prácach na základe zmluvy medzi nezamestnaným a **úradom práce**.

Zákon č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov, ktorý upravuje podmienky účasti na aktivačných prácach na základe zmluvy medzi nezamestnaným a **samosprávou**.

Dôležité detaily implementácie oboch spôsobov aktivácie sú legislatívne upravené aj v Zákone č. 599/2003 Z.z. o hmotnej núdzi v znení neskorších predpisov.

³ Z dôvodov jednoduchosti a konzistentnosti textu používame termín „aktivačné práce“, ktorý v texte vyjadruje oba súčasné modely implementácie: kontrahovanie úradom práce a kontrahovanie samosprávou, a teda pomenúva aj menšie obecné služby (MOS).

⁴ Skúmané lokality predstavovali tzv. kvázi-náhodnú stratifikovanú vzorku zloženú z okresných miest a obcí s vysokým, stredným a nízkym podielom rómskej menšiny v troch krajoch Slovenska s rôznou mierou nezamestnanosti. Pre zachovanie anonymity respondentov skúmané lokality v texte nemenujeme.

V konečnom dôsledku teda existujú dva „druhy“ aktivačných prác (Tabuľka 1). Dvojité ukotvenie konceptu a realizácie aktivačných prác v dvoch kľúčových zákonoch (legislatívna norma o trhu práce a legislatívna norma sociálnej politiky) tiež naznačuje, že hoci legislatívne deklarovaným cieľom nástroja je zvýšenie zamestnatelnosti prostredníctvom zachovania pracovných návykov, skutočné ciele aktivačných prác presahujú úzku interpretáciu opatrenia len ako nástroja aktívnej politiky trhu práce. Aktivačné práce v skutočnosti slúžia aj ako nástroj sociálnej politiky.

Podmienkou účasti na aktivačných prácach je poberanie dávky v hmotnej núdzi a registrácia na úrade práce (dlhodobá nezamestnanosť je podmienkou v prípade aktivačných prác kontrahovaných úradom práce). Po splnení týchto dvoch kritérií je na rozhodnutí úradu práce alebo samosprávy, či zmluvu s nezamestnaným uzatvorí alebo nie. Právny nárok na účasť na aktivačných prácach neexistuje. Po podpísaní zmluvy je nezamestnaný povinný pracovať 10 až 20 hodín týždenne. Dohoda nevytvára zamestnanecký vzťah, a preto účastník neplatí žiadne príspevky na dôchodkové alebo sociálne zabezpečenie.

Účastník má nárok na aktivačný príspevok, ktorého výška bola v roku 2004 stanovená na 1500,- Sk (približne €50) a odvtedy sa zvýšila len mierne. V roku 2013 mal príspevok výšku €63,07 mesačne po dobu výkonu aktivačných prác. Ak si uvedomíme, že základná dávka v hmotnej núdzi pre jednotlivca je €60,50, hodnota aktivačného príspevku „zvyšuje“ objem sociálnych dávok o viac než 100%. Bez ohľadu na počet odpracovaných hodín (10-20 týždenne), je účastníkovi v prepočte na hodinu vyplácané menej ako je zákonom stanovená minimálna hodinová mzda za prácu, ktorá mala v roku 2013 hodnotu €1,90. Zároveň, na základe zmluvy uzatvorenej či už s úradom práce alebo so samosprávou nevzniká zamestnanecký vzťah. Účastníka aktivačných prác preto nechráni Zákonník práce a tiež nedochádza k platbe príspevkov na dôchodkové a sociálne zabezpečenie a účastník teda ani nezískava sociálne práva plynúce z týchto príspevkov.

Určenie počtu vytvorených miest na aktiváciu je plne v kompetencii daného úradu práce alebo samosprávy. V súčasnosti existuje mnoho dlhodobo nezamestnaných poberateľov dávky v hmotnej núdzi, ktorí síce spĺňajú podmienky aktivácie a majú záujem zúčastniť sa na aktivačných prácach, v regiónoch s vysokou nezamestnanosťou však pre nich dostupné miesta neexistujú. Naopak, samosprávy v regiónoch s nižšou nezamestnanosťou sú často krát schopné vytvoriť miesta pre všetkých nezamestnaných.

Dvojkoľajný systém aktivácie

Aktivačné práce sú implementované dvomi základnými spôsobmi: na základe zmluvy s úradom práce alebo na základe zmluvy so samosprávou (Tabuľka 1). Rozsah aktivačných prác kontrahovaných úradmi práce ako súčasť aktívnej politiky trhu práce spolufinancovanej Európskym sociálnym fondom sa od roku 2008 výrazne znížil. V roku 2013 tvorili aktivačné práce kontrahované úradmi práce len zhruba 10-20% podielu všetkých aktivačných prác, zatiaľ čo zvyšok aktivačných prác sa realizoval na základe zmlúv so samosprávou. Stalo sa tak v dôsledku reformy, ktorá obmedzila maximálnu dĺžku trvania aktivačných prác kontrahovaných úradmi práce na 18 mesiacov, a tak presunula dopyt po aktivačných prácach

Tabuľka 1: Dvojkolajný systém aktivácie

Tabuľka 1	Zmluva s úradom práce	Zmluva so samosprávou
Zákonná norma	Zákon č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti a Zákon č. 599/2003 Z.z. o hmotnej núdzi	Zákon č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení a Zákon č. 599/2003 Z.z. o hmotnej núdzi
Podmienky účasti	- Poberateľ DvHN - Dlhodobozamestnaný, registrovaný najmenej 12 mesiacov	- Poberateľ DvHN - Nezamestnaný
Aktivačný príspevok	€63.07	€63.07
Pracovný čas	Max. 20 hodín týždenne	Min. 10 hodín a max. 20 hodín týždenne
Trvanie aktivácie	18 mesiacov: 6 plus 12 mesiacov; platí pre jedno obdobie nezamestnanosti, nezamestnaný nemôže byť opätovne aktivovaný	18 mesiacov; povinné prerušenie na 6 mesiacov a možná opätovná aktivácia
Príspevok na mzdu organizátora a pracovné pomôcky	Áno	Nie
Kontrola úradom práce	Áno	Nie

Hlavné nedostatky sú nasledovné:

- Nedostatok koordinátorov znižuje celkovú efektivitu vykonanej práce; organizácia aktivačných prác kontrahovaných obcou je plne v kompetencii obcí, a úradmi práce nie je kontrolovaná ani podporovaná (finančne ani personálne); aktivačné práce cez obec sú často krát organizované bez koordinátorov, čo znižuje ich účinnosť;
- samosprávam chýbajú nástroje na motivovanie účastníkov a na využitie pracovnej sily na prínosnejšie úlohy;
- do určitej miery dochádza ku vytlačaniu pracovných miest a substitúcii, keďže v rámci súčasného nastavenia neexistujú prvky, ktoré by tomu zabráňovali.

Dopady ako substitúcia (nahradenie jedného uchádzača o zamestnanie iným) a vytlačanie pracovných miest (vo firmách, ktoré by poskytovali služby podobné ako je súčasná náplň aktivačných prác) sa nevyskytujú len na Slovensku, ale sú vnímané ako jedno z hlavných rizík pri podobných opatreniach zameraných na tvorbu pracovných miest aj inde vo svete.

Podľa údajov z roku 2010 sa na aktivačných prácach zúčastňovali prevažne nezamestnaní v produktívnom veku (75% zúčastnených má 25 – 54 rokov), ale v pomerne veľkej miere aj mládež (16% pracovníkov je vo veku 15 – 24 rokov). Účastníci mali zväčša nižšiu úroveň vzdelania - 88% z nich dosiahlo len nižšie stredoškolské vzdelanie (ISCED 0-2) a boli nezamestnaní dlhšie ako 12 mesiacov (92% zúčastnených). Takmer pätina účastníkov bola vekovo znevýhodnená (50 rokov a viac). Hlavné charakteristiky, ktoré vo všeobecnosti odlišovali účastníkov aktivačných prác od neúčastníkov boli nízka vzdelanostná úroveň, trvalý pobyt v Banskobystrickom, Košickom alebo Prešovskom kraji a ne-slovenská etnicita (rómska, maďarská národnosť). Podľa výsledkov kvantitatívnej analýzy, ktorá štatisticky hodnotila faktory ovplyvňujúce účasť na aktivačných prácach, má jednotlivec s nižším vzdelaním, žijúci v znevýhodnenom regióne, ktorý je Róm, a ktorý bol dlhodobo nezamestnaný, výrazne vyššiu pravdepodobnosť poberania dávky v hmotnej núdzi a účasti na aktivačných prácach než jednotlivec so stredoškolským alebo vysokoškolským vzdelaním, slovenskej národnosti, žijúci v Bratislavskom kraji alebo inom západnom regióne, a nebol dlhodobo nezamestnaný. Rómska etnicita až sedem krát zvyšovala pravdepodobnosť zapojenia sa do aktivačných prác v porovnaní s ne-Rómom s rovnakými charakteristikami (vzdelanie, vek, rodinný stav, postavenie na trhu práce, atď.).

Z terénnych zistení je zrejmé, že Rómovia tvoria výrazný podiel všetkých účastníkov na aktivačných prácach. Nie je možné určiť presný podiel, no vo viacerých lokalitách s vysokým počtom Rómov bol podiel Rómov na aktivačných prácach takmer 100%. Podľa prieskumu rómskych domácností realizovaného UNDP v roku 2010, sa na aktivačných prácach v priemere zúčastnilo 47% Rómov v porovnaní s 5% počtu obyvateľov žijúcich v blízkosti rómskych osídlení. V prípade niektorých kohort mužov v produktívnom veku, sa miera účasti na aktivačných prácach približuje priemernej miere zamestnanosti väčšinovej populácie: 62% Rómov vo veku 40-49 rokov a 57% Rómov vo veku 30-39 rokov sa už niekedy zúčastnilo aktivačných prác.

Skúsenosti z implementácie

Pri implementácii aktivačných prác existujú veľké rozdiely medzi (1) regiónmi a (2) v rámci regiónov medzi vidiekom na jednej strane a mestami na strane druhej. Spôsob realizácie je najviac ovplyvnený veľkosťou samosprávy a počtom nezamestnaných, ktorí spĺňajú podmienky na účasť na aktivačných prácach. Vo väčších samosprávach (mestách) sú aktivační pracovníci často zaradovaní do obecných firiem (technické služby), kde môžu vykonávať zložitejšie úlohy a niekedy sa aj posunúť do stabilného zamestnania v rámci týchto firiem. V menších samosprávach s vysokým počtom nezamestnaných so záujmom o aktiváciu majú v mnohých prípadoch problémy s koordináciou a s pridelovaním zmysluplných úloh tak vysokému počtu ľudí.

Hoci zákon vymedzuje rámec činností pre aktivačné práce relatívne široko, účastníci aktivačných prác zväčša vykonávajú len jednoduché upratovacie práce (napr. zametanie ciest, kosenie, odpratávanie snehu). Niektorí manuálne zruční alebo kvalifikovanejší pracovníci sú zapojení aj do stavebných alebo udržiavacích prác na budovách. Podobne ako zdôrazňovali predošlé kritiky tohto programu, aj my sme sa stretli s prípadmi, keď s rómskymi účastníkmi aktivačných prác bolo zaobchádzané inak, ako s ostatnými – to znamená, že im boli pridelované fyzicky náročnejšie alebo podradnejšie úlohy.

Motivácie účasti a organizácie opatrenia

Hlavnou motiváciou zúčastniť sa na aktivačných prácach, a to najmä v prípade najchudobnejších domácností, je zvýšenie si rodinného príjmu. Pre väčšinu chudobných rómskych a nerómskych domácností predstavujú aktivačné práce jediný dostupný zdroj legálneho príjmu, obzvlášť v období ekonomickej recesie.

Účastníkov aktivačných prác možno rozdeliť do dvoch profilových skupín. Prvú skupinu tvoria účastníci, pre ktorých je zapojenie sa do aktivačných prác jedinou dostupnou možnosťou legálneho zvýšenia príjmu. Druhú skupinu predstavujú nezamestnaní, pre ktorých sú aktivačné práce vyhovujúcou alternatívou pre zosúladenie rodinného a pracovného života. Za určitých podmienok sú aktivačné práce výhodnou alternatívou aj v porovnaní s nízko plateným zamestnaním, ktoré vyžaduje cestovanie mimo obec, s obmedzeným dopravným spojením a zvyšujúce výdavky na dopravu.

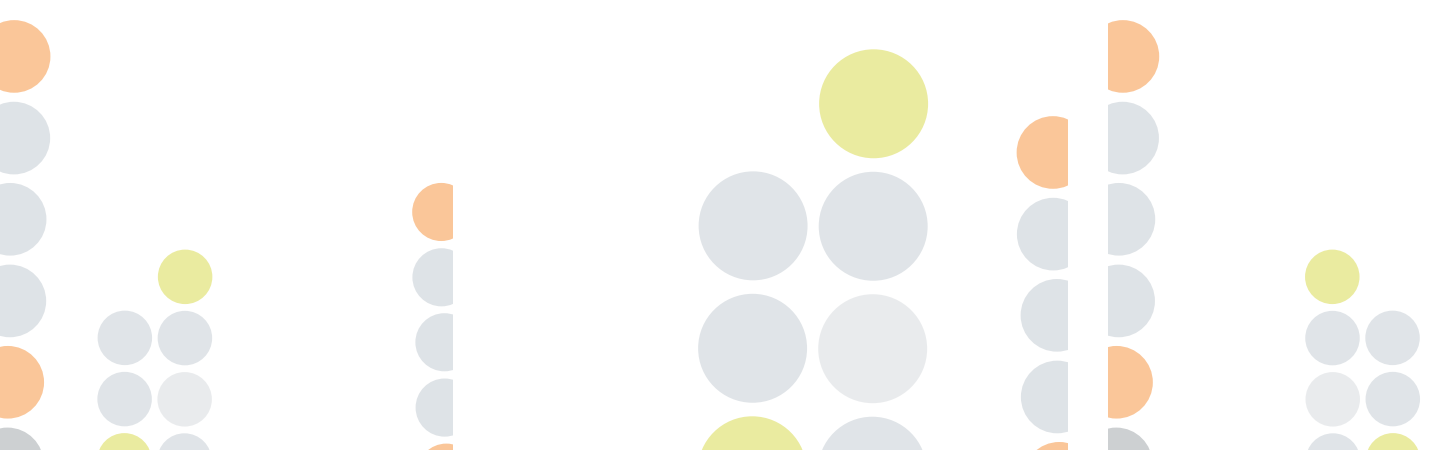
Podľa našich zistení, Rómovia patria poväčšine do prvej skupiny, pre ktorých účasť na aktivačných prácach predstavuje jedinou možnosť, ako si zvýšiť príjem, a ktorí sú zároveň pripravení akceptovať pracovnú pozíciu za primeranú odmenu, ak by im bola ponúknutá. Iba menšia časť účastníkov aktivačných prác nemá záujem nájsť si zamestnanie na otvorenom trhu práce. Pri vyhodnocovaní, či aktivačné práce zvyšujú šance zamestnať sa, je preto potrebné brať tieto rozdielne motivácie účastníkov do úvahy.

Pre samosprávy, najmä pre tie menšie, predstavujú aktivačné práce hodnotný a niekedy nenahraditeľný zdroj pracovnej sily, ktorý by za iných podmienok neboli schopné financovať. Ďalšími dôležitými faktormi, ktoré motivujú obce a mestá organizovať aktivačné práce sú tiež snaha o zachovanie sociálneho zmieru a zlepšenie sociálneho postavenia rodín.

Dopad, účinnosť a efektívnosť

Slovenská legislatíva definuje ciele opatrenia len obmedzene, a to ako „udržanie pracovných návykov účastníkov aktivačných prác“. Hoci definovať alebo zmerať udržanie pracovných návykov nie je jednoduché, podmienky účasti na opatrení sa približujú k bežnej práci na polovičný úväzok. V tomto úzkom zmysle možno považovať naformulovaný cieľ opatrenia za naplnený.

Účasť na aktivačných prácach neprispieva k vyššej zamestnanosti Rómov. Zároveň toto opatrenie samo o sebe nebráni Rómom nájsť si zamestnanie na otvorenom trhu práce, ako tvrdia iné štúdie merajúce jeho účinky. Kľúčovými faktormi, ktoré prispievajú k pretrvávajúcej nezamestnanosti Rómov, sú nepriaznivá situácia na trhu práce v regiónoch, kde žije veľa Rómov, chýbajúce zručnosti Rómov zapríčinené najmä nízkou úrovňou dosiahnutého vzdelania a etnická diskriminácia na trhu práce. Najmä vo vidieckych lokalitách sme našli veľmi málo účastníkov, ktorí by sa v dôsledku účasti na opatrení úspešne integrovali na otvorený trh práce.

V novembri 2013 schválila Národná rada nový Zákon o hmotnej núdzi⁵, ktorý prináša zásadné zmeny týkajúce sa implementácie aktivačných prác. Nový zákon posúva systém bližšie ku princípom „workfare“⁶, keďže aj vyplatenie základnej dávky v hmotnej núdzi podmieňuje účasťou na aktivačných prácach, v prípade, že samosprávy nezamestnanému ponúknu možnosť na aktivačných prácach sa zúčastniť. Zo zistení tejto štúdie však vyplýva, že podmienku povinnej aktivácie nebude možné realizovať v samosprávach s vysokým počtom nezamestnaných a ľudí poberajúcich sociálnu pomoc. Dokonca aj s plánovaným zvýšením počtu koordinátorov je nepravdepodobné, že sa vytvoria dostatočné kapacity na organizovanie a koordinovanie aktivačných prác v ich súčasnom rozsahu, a nie to ešte v prípade, ak sa výrazne zvýši počet účastníkov na aktivačných prácach. Schválený zákon zároveň nedopĺňa do aktivačných prác vzdelávací prvok a nereaguje ani na ostatné nedostatky opatrenia, na ktoré bolo poukázané v tejto a viacerých ďalších odborných štúdiách.

Odporúčania

Výskum ukázal, že v praxi existuje veľký priestor na zlepšenie implementácie aktivačných prác, pričom veľká časť z potrebných zmien môže byť realizovaná s nízkymi alebo žiadnymi nákladmi. V teréne sme sa stretli s rôznymi **inováciami v implementácii, ktoré je možné zdieľať medzi samosprávami ako príklady dobrej praxe. Pri rozhodovaní o zmenách** v aktivačných prácach (vrátane nastavenia čerpania európskych fondov v programovacom období 2014-2020) **by mala vláda a ostatné zúčastnené strany brať do úvahy nielen aspekty súvisiace so zamestnanosťou, ale aj ostatné efekty aktivačných prác** – ich dopad na sociálnu politiku a sociálnu situáciu, dopad na neučastníkov a podnikateľov, a vplyv na samosprávy. Je dôležité si uvedomiť, že v najchudobnejších oblastiach ľudia často nemajú inú možnosť legálne si zvyšovať príjem. Situácia môže byť rozdielna v bohatších regiónoch Slovenska.

Obmedzenie príležitosti na aktivačnú činnosť bez poskytnutia iných možností na získanie príjmu chudobným rodinám⁷ môže mať viaceré negatívne dopady na fungovanie lokálnych trhov práce a na sociálny zmier. Akákoľvek **zmena** súčasného systému **neúmerne ovplyvní Rómov** a iné etnické menšiny.

Zo zistení ďalej vyplývajú odporúčania v nasledujúcich oblastiach:

Potreba dôsledného vyhodnotenia dopadov dvojkoľaného systému organizovania aktivačných prác úradmi práce a samosprávami. Hoci ani jeden z týchto modelov nie je ideálny, účinnosť a efektívnosť aktivačných prác v existujúcom systéme môže byť výrazne zlepšená cez zvýšenie počtu koordinátorov a poskytnutím prostriedkov na pracovné nástroje. Laická verejnosť ale ani väčšina odborníkov si nie je vedomá, že väčšina aktivačných prác je kontrahovaná obcami. Organizácia aktivačných prác kontrahovaných obcou je plne v kompetencii obcí, a úradmi práce nie je kontrolovaná ani podporovaná (finančne ani kapacitne). Aktivačné práce cez obec sú často krát organizované bez koordinátorov, čo znižuje ich účinnosť. Tento nedostatok by mohol byť odstránený drobnými zmenami v programe s relatívne malými nákladmi.

⁵ Zákon č. 417/2013 Z.z. o hmotnej núdzi, účinný od 1.1.2014

⁶ Pojem workfare sa v akademickej literatúre používa na pomenovanie systému, ktorý podporu zo strany štátu podmieňuje zásluhami jednotlivcami, najmä v podobe odpracovania si daných príspevkov.

⁷ Domáca aj medzinárodná kritika volá po zrušení tohto opatrenia bez špecifikovania alternatívneho riešenia.

Medzinárodná prax potvrdzuje, že zlepšenie účinnosti opatrenia smerom k začleňovaniu účastníkov na trh práce je potrebné **do aktivačných prác cielene zakomponovať vzdelávací prvok a nadobúdanie zručností**. Súčasný právny rámec formálne neumožňuje takúto zmenu zaviesť, ale neformálne vzdelávanie a získavanie zručností je do súčasného systému možné začleniť. Takýto komponent by mal byť zacielený predovšetkým na mladých nezamestnaných s obmedzenými pracovnými skúsenosťami. Zaradovanie menej skúsených pracovníkov do pracovných tímov so skúsenejšími účastníkmi aktivačných prác alebo so skúsenejšími kmeňovými zamestnancami obce/mesta, je prvým pre zavedenie tréningového prvku, ktorý navyše nevyvoláva prakticky žiadne náklady.

Zvážiť **viacúrovňový systém aktivácie**: viacúrovňový systém by bolo možné zabezpečiť prostredníctvom vytvorenia aspoň obmedzeného počtu miest pre jednotlivcov, ktorí by postupne mohli postúpiť z aktivačných prác do normálneho pracovno-právneho vzťahu (čiastočný alebo plný úväzok). Niektoré samosprávy na základe výkonu na aktivačných prácach odmeňovali takýto typ pracovníkov účasťou na protipovodňových opatreniach.⁸ Ponuka pracovnej zmluvy na dobu určitú vo verejnom sektore, ako tomu bolo v prípade verejno-prospešných prác, predstavuje jedno z ďalších možných riešení. Typ opatrenia, ktoré vedie ku väčšej pracovnej stabilite a vyššiemu úväzku, bol medzi účastníkmi aktivačných prác jednoznačne preferovaný.

Dopyt po aktivačných prácach na západe Slovenska sa zdá byť nenaplnený. Zatiaľ čo vnútorná migrácia a dochádzanie na dlhšie vzdialenosti sú problematické, pre určitú skupinu aktivačných pracovníkov (mladí, slobodní a bezdetní) môže byť atraktívne pracovať na aktivačných prácach pre inú obec.

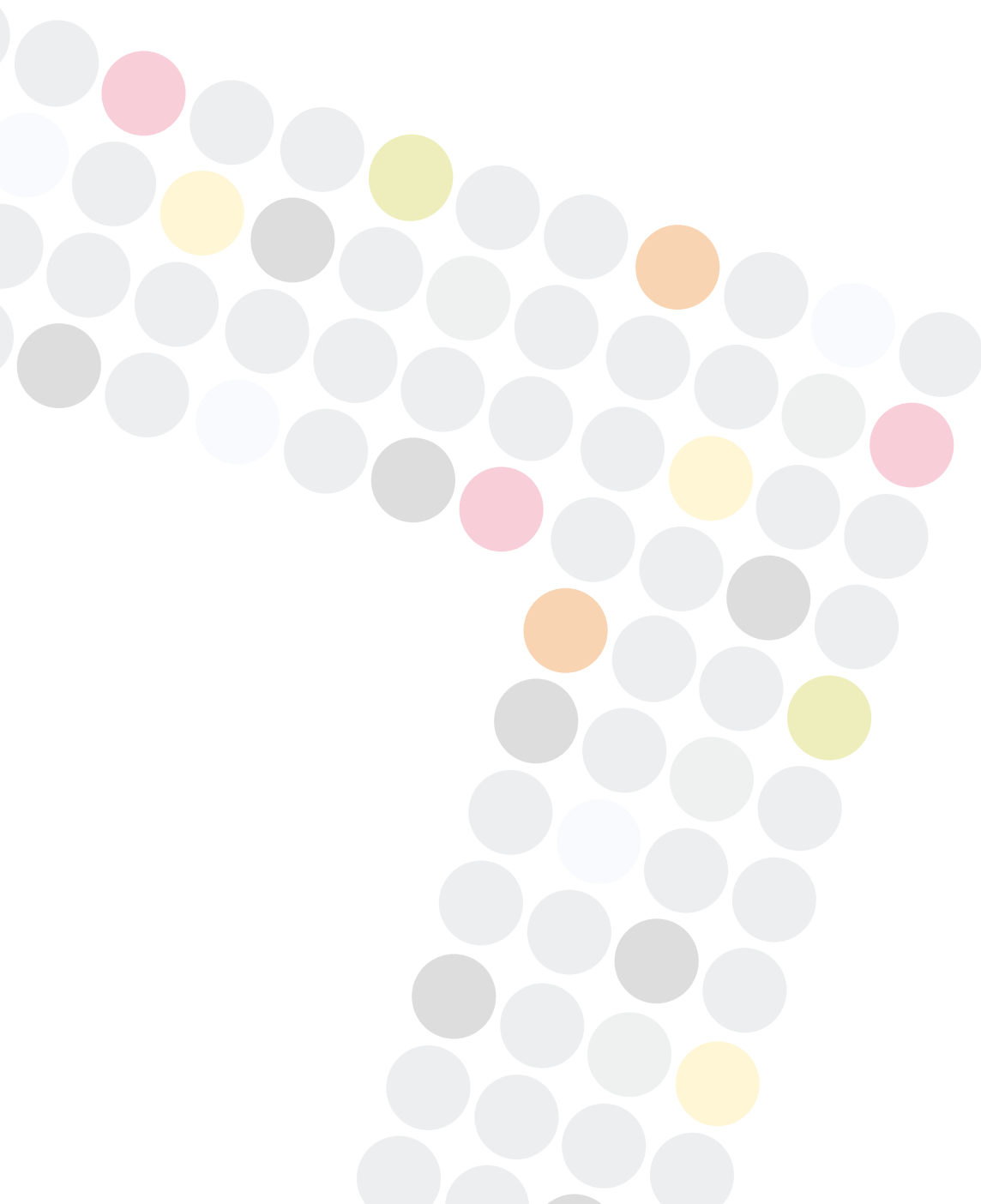
Vypracovať analýzu nákladov a výnosov možnosti poskytnutia určitého objemu finančných prostriedkov priamo samosprávam namiesto vyplácania aktivačného príspevku jednotlivcom. Takýto rámec by mohol pozitívne motivovať starostov a umožnil by im lepšie zorganizovať prácu, ktorá sa v súčasnosti vykonáva v rámci aktivačnej činnosti, a ísť nad ich rámec. Aby takéto nastavenie malo pozitívny dopad na zamestnanosť, priamy transfer by mal byť podmienený tvorbou pracovných miest v danej samospráve. Tiež mohol byť naviazaný na poskytnutie úhrady externým poskytovateľom, ktorí by zamestnávali miestnych nezamestnaných v hmotnej núdzi, dlhodobo nezamestnaných alebo inak znevýhodnených.

Zmeny v organizácii a implementácii aktivačných prác by mohli viesť k tvorbe nových pracovných miest, avšak vo väčšine samospráv by bol počet „novo-vytvorených“ miest na plný úväzok nižší ako je súčasný počet aktivačných pracovníkov. Potenciál pre tvorbu nových pracovných miest na plný úväzok existuje najmä v aktivitách nad rámec údržby verejných priestranstiev. Na mysli máme napr. lepšie využívanie samosprávnych pozemkov za účelom poľnohospodárskej výroby, respektíve pestovanie pre vlastnú spotrebu (napr. pre potrebu stravovania v miestnych školách), alebo poskytnutie zdrojov na rekonštrukciu a obnovu samosprávnych majetkov/budov. Ďalšia medzera na trhu vzniká vďaka demografickému vývoju v oblasti sociálnych služieb poskytovaných samosprávami, okrem iného v starostlivosti o seniorov. Sociálne podniky alebo iné inovatívne formy podnikania realizované samosprávami môžu byť prínosné nielen pre ľudí zamestnaných

⁸ Ide o nástroj poskytujúci prácu na plný úväzok za minimálnu mzdu na dobu určitú.

primo na týchto projektoch, ale aj pre širšie miestne komunity prostredníctvom prelievania pozitívnych efektov na neúčastníkov (spillovers) a ich znásobenia (multiplication effect).

Je potrebné **vytvoriť monitorovací a evaluačný systém a dáta zdieľať** s výskumníkmi na účely hodnotenia, čo má potenciál prispieť ku priebežnému zlepšovaniu implementácie aktivačných prác a iných aktívnych opatrení trh práce.

Slovak Governance Institute
Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť

www.governance.sk

Gajova 4, 811 09 Bratislava